

A latin nyelv tanulásáról

A mai élő nyelvek tanulása szerte Európában szinte azonos elvi alapvetésből indul ki: a nyelvtanulás célja a kommunikáció, módszertana pedig az egynyelvű oktatás. Ennek a nyelvoktatásnak a közvetlen hasznosságával nem tud, és nem is akar vetekedni a latin. Az élő nyelvek tanulása praktikus tudást ad. A latin ezzel szemben olyat, amelyik a legtöbb esetben nem közvetlenül hasznosul.

Társadalmi hasznossága három cél együttes megvalósulásával írható le.

1. Nyelvtanulás

A latin nyelv megtanulásának közvetlen haszna a latin nyelven íródott tudományos és irodalmi szövegek megértésének képessége, ami elsősorban azoknak a számára szükséges, akik későbbi tanulmányaik során ilyen szövegekkel fognak foglalkozni (bármiféle történeti diszciplínával, orvosi, biológiai, jogi tudományokkal stb.) A nyelv tudása a modern idegen nyelvektől eltérően csak az olvasott szöveg értését jelenti.

2. Ismeretek elsajátítása és gondolkodási attitűdök fejlődése

Ez elsősorban az irodalmi kánon, illetve az ókori művelődéstörténeti anyag megismerését jelenti. Ez egyéb iskolai tantárgyak anyagával is érintkezik. Olyan kérdések merülnek fel a latinórán, amelyek érintőlegesen szóba kerülnek az irodalom- vagy a történelemórán is, de nincsen más alkalom a közoktatás mai rendszerében, hogy a magyartól eltérő, idegen kultúráról ilyen elmélyült ismereteket szerezzenek a diákok. A művelődéstörténeti anyag olyan gondolkodási lehetőségeket tár fel számukra, amelyekben a modern szokásokat és értékítéleteket egy gyökeresen eltérő magaskultúra világának tükrében szemlélhetik.

Az irodalomtörténeti kánon megismerését a latin esetében a szokásos irodalomtörténeti eszköztár mellett elsősorban a szövegfeldolgozás intenzitása jellemzi. A latinórán szokásos gyakorlat a szövegeket retorikai, nyelvi nehézségük miatt olyan alaposan és lassan dolgozza fel, és ezért olyan elmélyült szövegismerethez vezet, amelyet más órákon nem tapasztalnak a diákok. Ezzel együtt jár a szöveg feldolgozásának mélysége is.

3. Az általános nyelvi kompetencia fejlődése

A latin tanulása rendkívül kedvező lehetőséget kínál arra, hogy az idegen nyelvi szöveget a megértés eszközeként grammatikai elemzésen keresztül közelítsük meg. Ez abban segíti a diákokat, hogy elboldoguljanak az első pillantásra átláthatatlannak, érthetetlenül bonyolultnak látszó (nemcsak idegen nyelvű) szövegekben is.

Ennek a célnak az elérése érdekében a latinóra egy olyan módszertant alakít ki, amelynek előfeltétele a formális nyelvi logika fogalmi eszköztárának megteremtése. Ez a nyelvi elemzőképesség lesz elsősorban az, ami hasznos alapját képezi további idegen nyelvek tanulásának, és ami még fontosabbnak tűnik, mint a szókincs egy részének etimológiai rokonsága bármely neolatin, vagy akár az angol nyelvben. A nyelvi analízisnek ez a módszertana további gondolkodási műveletek modelljeként is szolgál, s így a matematikához hasonlóan fejleszti a logikai készségeket.

A mai magyar közoktatásban a latin az egyetlen idegen nyelvi tárgy, amelyet a kétnyelvűség módszerével oktatunk és vizsgáztatunk. A latin szöveg fordításának elemzésén, a műfordítások összehasonlításán keresztül ezért el lehet jutni oda, hogy világossá váljon a diákok számára, hogy a különböző nyelvek nemcsak szókincsükben és grammatikai szabályaikban különböznek egymástól, hanem a nyelvi valóság megteremtésének alapvető mechanizmusaiban is, így a fordítás problémájához átgondolt viszonyulás alakulhat ki bennük. Ez a nyelvi tudatosság mind a szövegértési, mind a szövegalkotási kompetenciák alapjává válhat.

Praktikus megfontolások

Kis létszámú csoportjainkban rendkívül aktív és hatékony munka folyik, diákjaink számára a négy évnyi latintanulás végére az emelt szintű érettségi (= középfokú nyelvvizsga) reálisan teljesíthető célkitűzés.

Tanulóink az országos és nemzetközi latinversenyeken évek óta kiemelkedő eredményeket érnek el, néhányan közülük a klasszika-filológiát választották továbbtanulási célul magyarországi, ill. külföldi egyetemeken.

De fontos megerősítés számunkra azoknak az öregdiákjainknak a pozitív visszajelzése is, akik más (orvosi, természettudományos, jogi, nyelvészeti, történelmi vagy egyéb bölcsészettudományi) szakterületeken tanulnak tovább, és saját bevallásuk szerint is építhetnek a gimnáziumi latinórákon elsajátított tudásukra, nyelvi és logikai kompetenciáikra, sőt más, neolatin nyelvek tanulásában is sokkal hatékonyabbá teszi őket a latin nyelv ismerete az egyetemi éveik során.